

Meridiana



SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 4

Barcelona, 4 de febrer del 1938

Preu: 50 cèntims

CAP DE SETMANA

L'ART A LA U. R. S. S. EL TEATRE I LES CANÇONS SOVIETIQUES

CIUTADANS DE QUOTA? DESERTORS?

El 19 de juliol caigué damunt de molta gent com un bòlid. Hi havia ciutadans que vivien tan infinitament allunyats de la realitat, que per a ells el 19 de juliol no arribà, sinó que els caigué materialment a sobre, com aquell que va distret pel carrer, xiulant i badant, i, tot d'una, li cau un test al cap. Arribem a comprendre que el 19 de juliol duqués, a aquesta mena de ciutadans, un espant molt gros. No els excusem, si bé comprenem llur pànic. Hi havia, però, també, una altra mena de gent que, no solament compartia la vida amb aquells i amb nosaltres, sinó que tenia una situació privilegiada en la direcció de la política, de l'economia, de la cultura i de les arts del país, que, en arribar aquella data, la rebé igual que els que al·ludim més amunt, amb una por insuperable. Foren els que "guillaren". Foren els que s'escamparen lluny de l'explosió inicial, amb més fúria, amb més força d'expansió que les bombes que aquests dies destrueixen Barcelona. Si hem dit que comprenem el pànic de la gent tranquil·la i baboia, no caldria confessar que mai no hem compres el pànic dels altres.

Però, oblidem, si volen, coses passades i acceptem que, fent un esforç pietós, arribem a comprendre que un home experimenti, en un moment donat, un atac de pànic, i, sola els seus efectes, accioni grotescament i faci com els gossos: que tiri les orelles endarrera i amagui la cua, arripint-se i esquitllant-se, presa d'una por estricteament animal. Arriba, però, que la cosa va més enllà. Fa més d'un any i mig del 19 de juliol. Les coses, evidentment, han canviat. El pànic que autojustificava la consciència dels fugitius, s'esvai, i aviat tothom es convencé que a Barcelona, que a la resta de l'Espanya lleial, hom podia fer vida normal, hom podia anar pels carrers, hom podia treballar, hom podia dur el gra de sorra per a ajudar a fer més ràpid el triomf dels nostres ideals. Els fugitius, malgrat tot, no tornaven.

Ara, ara que la nostra pàtria passa per aquests moments de tragèdia, ara que les nostres ciutats, que la gent, s'han abocat a una guerra que els d'aquí creiem que anem a guanyar, i que els fugitius també ho pensen —pensen que, efectivament, anem a guanyar-la nosaltres, però per a ells—, que tots plegats estem disposats a lluitar fins més enllà de la mort contra la barbàrie que vol arrasar Espanya, que lluitem al front amb les armes; a la rera, amb una voluntat de treball que no trenquen ni trencaran els bombardeigs apocalíptics; ara que els d'aquí entre jornada i jornada de treball ens afanyem a telefonar-nos, a veure'ns, per demanar-nos mútament si ens ha passat res de desagradable; ara és l'hora que dels absents, dels fugitius, no en sabem ni paraula. Llur dolor és tan fort, que els priva de respirar? Llur neguit per nosaltres és tan intens que els impossibilita de preguntar per la nostra salut? Llur por per la nostra sort, és tan esferèdora, que els lliga les mans i no els deixa escriure "una postal", demanant notícies nostres?

Amb esgarrifança ens trobem plantejada damunt la taula una qüestió esferèdora: aquests fugitius, és que si no haguessin partit aleshores —justificant-se per un pànic al desordre—, ara, ARA, no farien igual? Si no haguessin marxat aleshores, és que no marxarien ara, quan cauen les bombes damunt Barcelona, desertant del nostre front de rera, preses, igualment, per un pànic que no justificaria sinó llur covardia?

Les coses es demostren per realitats. Si no fos el que diem, no creieu que ara hauria estat l'hora de tornar? En el moment que tots ens trobem units, que la unió dels catalans és més forta cada dia, davant els atacs "totalitaris", per què no volen ésser-



Rafael Vidiella

Una de les més plaents rebudes que recorda la Delegació espanyola que el mes de novembre darrer va visitar la U. R. S. S., fou la que ens tributà Kiev, la capital d'Ucrània. Confesso que la meua doble condició d'obrer i de català, amb tal motiu, va quedar ben afalagada. Si a Leningrad i Moscú van rebre la Delegació espanyola grans masses de ciutadans soviètics, que palesaven així la seva simpatia pel nostre poble, per la lluita que sostenim contra el feixisme, la recepció que ens féu Kiev, supera tota ponderació. Visques, rams de flors, música, discursos, abraçades i grans i impresionants multituds.

Ja el mateix dia de la nostra arribada, a la nit, fórem invitats a veure

clamen o reciten sonsament i monòtona els seus papers —no altra cosa que papers!—, igual que els del nostre país. Senzillament, els actors soviètics diuen, accionen i es comporten amb naturalitat, com en la vida autèntica.

Potser que això sigui degut al fet que els arguments i els personatges del teatre soviètic són la vida mateixa, i no pas éssers de ficció.

Ajuda molt a aquesta distinció artística la propietat de la decoració. En el nostre teatre s'han de fer veritables esforços d'imaginació, si volem comprendre els nostres decoradors.

—Allò del fons — diem sovint—, "deu" ésser el cel, o el mar, o un camp de blat.

—Allò "és" el cel, o el mar, o un camp de blat — diem de seguida, davant una decoració del teatre soviètic.

Veritat és, però, que els nostres autors dramàtics pocs drames han escrit del carrer o del camp. S'han inspirat sempre entre les parets de la mediocre casa aristocràtica o burgesa, quan no en una arcova. Per això, sens dubte, els nostres decoradors

El teatre, a Ucraïna, res no desmereix del rus. Té la mateixa escola. Diferencien en l'idioma; però cada un d'ells expressa en el seu propi, no la desfilita en escena d'uns pobres ninots la personalitat dels quals consisteix a esgargamellar-se amb inter-

professionals— cantàrem sardanes i cançons asturianes i castellanes.

Els cantaren una cançó preciosa, d'una melangia que ens entrísta, però d'una harmonia i bellesa inexplicable. Ens digueren que el director la va sentir cantar a un camperol en un



«EL REVISOR», DE GOGOL, EN EL TEATRE MEYHEROLD, DE MOSCÚ

la representació d'un drama. El teatre era ple a vessar. Es posà en escena un episodi de la insurrecció d'octubre, en idioma ucraïnès. La representació, naturalment, estava dedicada a honor de la Delegació espanyola.

Vàrem observar en la República Soviètica Socialista d'Ucrània, com ja ho havíem observat abans en la Rússia, que el teatre soviètic, tant en allò que es refereix a l'argument com en el que fa referent a la seva part artística i decorativa, és fonamentalment diferent del nostre teatre. Els artistes no són còmics; són homes reals. No de-

pinen meravellosament les columnes barroques o renaixentistes d'un palau i els llits d'algun estil Lluís.

Si en escena hi ha d'haver arbres, arbres autèntics hem vist en el teatre soviètic. I, a Moscú, recordem haver vist un camp de blat, pellers i cabanes verídiques, que ens donaren la impressió fidel del paisatge i de la vida camperols.

Vàrem haver de complaure'ns. Com vam poder —ells sabien que no érem

hi aquells que llur raó de fugir ara no compta?

Aquest número ha passat per la censura

Francesc TRABAL



KAZAKH, CANTADOR I MUSIC

jeccions —l'honra!, l'honra!, el sursum-corda!—, sinó a exaltar els valors universals i eterns del poble: mariners herculis i humans que prenen Petrograd, junt amb els obrers; camperols que canvien la falç pel fusell, per a conquistar les terres que reguen amb la seva suor; soldats que defensen la independència de la seva pàtria envaïda... I tot això amb naturalitat, amb salvatge naturalitat, si es vol, sense barrejar-s'hi cap duquesa ni cap burgeseta que apaivagui els ànims per amor envers algun cap revolucionari.

Se'ns invità també a sentir una audició de la massa coral de Kiev. Els cors de Kiev tenen fama d'ésser els millors de la Unió Soviètica. I a mi em plau afegir que són els millors del món. Tinc veritable afecció als cants populars de masses i recordo que, on més m'han emocionat, ha estat a Catalunya i Ucraïna. Els coristes ucraïnians saben que els nostres pobles hispànics tenen un folklore musical nombros i de gran vàlua; per això, després d'obsequiar-nos amb les més belles cançons populars d'Ucrània, ens demanaren que cantéssim coses nostres.

Vàrem haver de complaure'ns. Com vam poder —ells sabien que no érem



ANSAR BAKOUTAeva EXECUTANT UNA DANSA NACIONAL

poble de la muntanya i que la va musicar:

—Cançó trista o cançó alegre — segons que era d'un o altre to.

Observarem que, encara que n'hi havia de tons tristos, gairebé totes les de tons tristos procedien de l'època tsarista. Aquests tons van fer-nos pensar en els cants tristos, encara que melodiosos i magnífics d'Andalusia.

Es natural. No han viscut millor els nostres camperols i miners ("El cap de colla de la mina s'ha comprat una romana per a pesar-hi els diners furtats durant la setmana als pobrets miners"), que els mateixos miners i camperols dels pobles soviètics en temps del tsarisme.

Avui, però, les cançons soviètiques són alegres. Tot el poble canta, com ha cantat sempre, a través dels segles. Es potser aquesta la primera manifestació artística popular. Solament que l'art, que expressa sempre estats de l'esperit, és trist en les èpoques d'opressió i alegre en les de benestar. El poble soviètic canta, segueix cantant meravellosament; però en les cançons actuals hi ha imprès el segell de l'alegria i de la felicitat que la revolució socialista li ha conquerit.

Rafael VIDIELLA



«L'ORATGE», D'OSTROVSKI, AL TEATRE ACADÈMIC D'ART «MÀXIM GORKI», DE MOSCÚ

ANTONI COSTA



ANTONI COSTA. OBRERS PORTUARIS
Foto Tarragó

Antoni Costa agafa els pinzells per a expressar el seu esperit rebel, la rebeldia profunda que bataga en la seva ànima, la seva desesperació sorda, la seva solidaritat amb tots els que

pateixen de la injustícia social, la seva solidaritat amb els humils, els explotats, els caiguts, els paries...

Tot això, però, Antoni Costa, a l'inrevés de molts pintors, no ha hagut d'esperar que vingués el 19 de juliol per a dir-ho. No. Des de molt jove, Costa ha sentit la necessitat imperiosa d'expressar el seu inconformisme amb formes i colors. I des de molt jove, ha anat satisfent aquesta necessitat, a desgrat del menyspreu de gairebé tothom. A desgrat del menyspreu de molts col·legues seus, que, pintors de hodegons i paisatges per a ús de les classes adinerades, somriuen despectivament davant les seves teles, tot i qualificant-les irònicament de *proletàries*... A desgrat del menyspreu d'algun crític que l'acusava de fer *proselitisme marxista* amb la seva pintura...

I ara, clos aquest preàmbul, que ha servit per a subratllar l'agut sentit social de l'obra de Costa, comentarem

aquesta des d'un punt de vista exclusivament plàstic.

Antoni Costa és un constructivista. Però no a la manera plana del cubisme francès, lineal i en superfície, sinó a la manera escultòrica, tridimensional, de rel profundament nòrdica.

En efecte: hi ha, dins la pintura contemporània, dos constructivismes. Un, que fou definit pel pintor Gleizes d'aquesta manera: "La pintura és l'art d'animar una superfície plana. La superfície plana és un món de dues dimensions. Existeix per aquestes dues dimensions. Pretendre dotar-la d'una tercera dimensió, és voler desnaturalitzar-la en la seva mateixa essència." Aquesta tendència florí esplendorosament a França. Gleizes, Herbin, Valmier, Lambert, Survage, foren els seus representants més brillants. Els holandesos Mondrian i Van Doesburg foren també uns dels seus adeptes més intransigents. Tots aquests pintors, però, que pretenien haver descobert la Mediterrània, no feren altra cosa que retrobar les lleis de la pintura mural, de l'ornamentació geomètrica.

L'altre constructivisme, el tridimensional, exalta, per damunt de tot, el volum, oposat així al precedent que donava únicament bel·ligerència a la superfície. Aquest moviment tingué sobretot, acceptació en els països nòrdics, i adoptà dos aspectes: abstracte, l'un; concret, l'altre. En el primer, cal situar Pierre Louis Flouquet, creador del plasticisme belga. Quant al segon, compta amb els russos Grigoriev, Jakovlev i Txukaiev, que ens han donat obres d'una força voluminística extraordinària.

Costa ofereix evidents punts de contacte amb aquest constructivisme concret. Costa sap donar un relleu pronunciat al volum. Els seus quadres són masses compactes i sòlids orgàniques; una mena de blocs granítics els elements dels quals han estat treballats per a aconseguir pètries estructures, recobertes d'una matèria pictòrica que Costa vol cada dia més densa i sumptuosa.

La majoria de constructivistes, però, cau en generalment en la més irremediabile fredor. Llurs obres ens impressionen per llur poderosa robustesa estructural; però no saben evitar que davant aquestes teles experimentem invenciblement la sensació de trobar-nos enfront d'una muralla de glaç. Costa ha pogut sortejar aquest escull, perquè posseeix alguna cosa més que una poderosa intel·ligència constructiva; és també ric en ardent passió. I ha atenuat la fredor estructural amb una dosi d'expressivisme animic. A les deformacions plàstiques ha unit les deformacions expressives,

les seves vidents deformacions característiques, que doten les seves obres d'una intensitat expressiva colpidora.

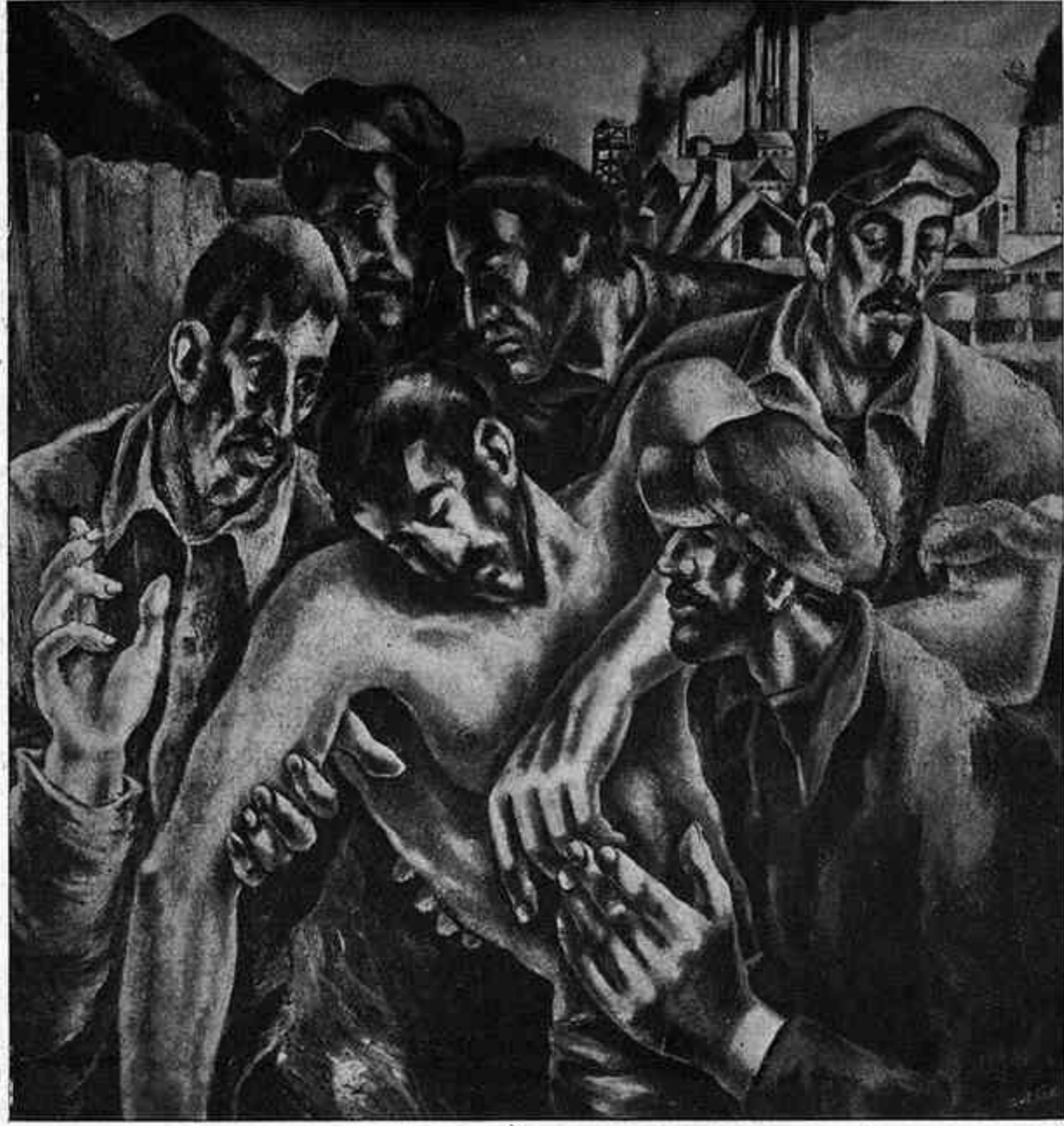
Sebastià GASCH

Antoni Costa va néixer a Barcelona el 31 de desembre del 1904. Fill d'un inquiet aragonès, obrer forjador, emigrà de molt jove amb els seus pares a Buenos Aires, on sojornà set anys, tot i iniciant els primers estudis de dibuix a les classes del "Consejo Nacional de Educación". Treballador de banca, alternà la seva professió amb la pintura. Ha participat, entre altres exposicions, al Saló de Tardor 1928 (Galeria Maragall), Exposició d'Art Modern Nacional i Estranger 1929 (Galeria Dalmau), Saló de Belles Arts del Centre Obrer Aragonès 1935, Exposició del Nu, i ha concorregut regularment a les Exposicions de Primavera, organitzades per la Junta Municipal d'Exposicions d'Art, en la darrera de les quals

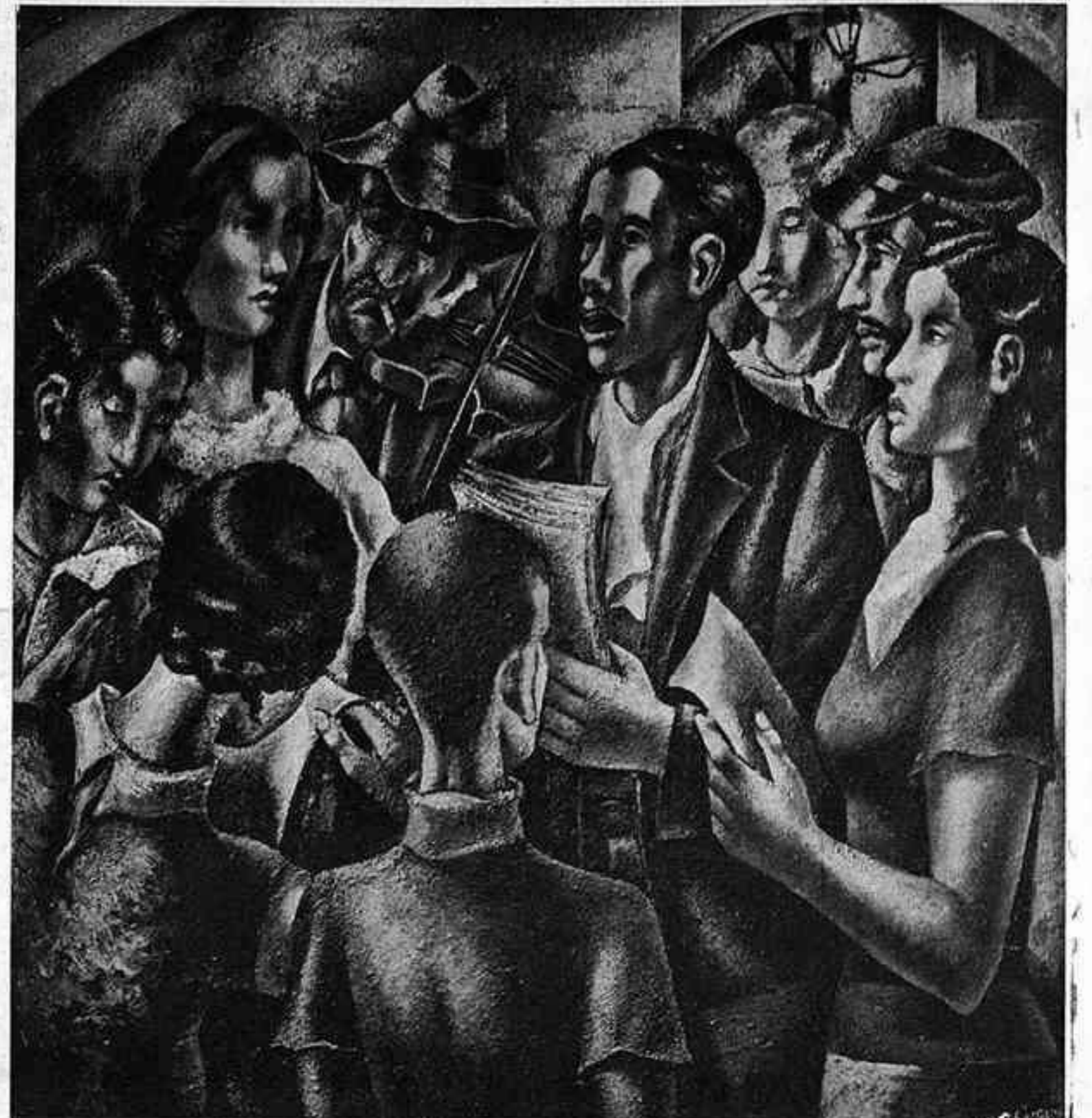


ANTONI COSTA. LA LLAR DEL SENSEFEINA
Foto Tarragó

li ha estat adquirida oficialment una obra. El seu art ha estat àmpliament comentat per Carles Capdevila, M. A. Cassanyes, Martí Font, Felip Alatz i S. Gasch.



ANTONI COSTA. L'ACCIDENT
Foto Tarragó



ANTONI COSTA. CANÇO DE SUBURBI
Foto Tarragó

Carnet de les Arts

Com hem anunciat, donem el nom d'algunes de les personalitats que compondran el Comitè que s'ha constituït a Barcelona per a commemorar dignament el centenari de la naixença de Fortuny: Carles Pi i Sunyer, Conseller de Cultura de la Generalitat; M. Serra i Pàmies, Conseller d'Obres Públiques; Victor Colomé, Conseller-Regidor de Cultura de l'Ajuntament; J. Andreu i Abelló, President de l'Audència; Jaume Agudé, Ministre de Treball; Joan Peiró, ex-ministre; Josep Renau, Director General de Belles Arts; Ramir Ortega, Alcalde de Reus; Joan Borràs i Gorga, conseller de l'Ajuntament de Barcelona; A. Lluaradó, Conseller de Cultura de l'Ajuntament de Reus; Gustau Cochet, Secretari General del Sindicat d'Artistes Pintors (C. N. T.); A. Armengod, Secretari General del Sindicat d'Artistes Pintors i Escultors (U. G. T.); A. Fuster Valdeperes, director de MERIDIA; H. Anglada i Camarasa, pintor; Francesc Pujols, escriptor; J. M. de Sucre, escriptor; E. Bosc-Roger, pintor; A. Maseras, escriptor; Joan Mates, crític d'art; J. M. de Riquer, escriptor; Alfred R. Castella, pintor; S. Gasch, crític d'art... Seguirà la llista.

Acaben de sortir a París:

1. Un recull de 30 dibuixos de Van Gogh amb un prefaci molt bell de René Huyghe.

2. La sèrie completa dels "Desastres de la guerra", de Goya, reproduïts en un àlbum per al qual Elie Faure havia escrit, alguns dies abans de la seva mort, una emocionant introducció.

Un gran espai és dedicat a les belles arts en el darrer número de la revista francesa "Commune". Hom pot, en efecte, llegir-hi un dels darrers, un dels més bonics articles del malaguanyat Elie Faure. Després, extractes d'un treball publicat en la valenciana "Hora de España" sobre "La última manera de Picasso", amb excel·lents comentaris de G. E. Potermann. En fi, prenent preteixte d'un article de René Huyghe, escrit per a "La Revue des Deux Mondes", sobre el "Rol dels museus en la vida moderna", Georges Sadoul publica una justa apologia de les idees i de les realitzacions de l'eminent conservador de la pintura del Louvre. Però la gran curiositat d'aquest número de "Commune", és certament la resurrecció d'un curiós precursor: Léon de Laborde, gràcies als extractes de la seva obra, titulats "Arts i Tècniques".

LA PINTURA CATALANA

Carnet de les Arts

Altes qualitats d'austeritat esterilitzada. Deformació peculiar. Sentit fantasmagòric o misteri. Claredat expressiva categòrica. La raça s'expressa exclusivament per pròpia vitalitat.

En la pintura romànica hom descobreix, a través de les imatges, l'ànima del poble. Com en les manifestacions plàstiques dels pobles primitius, les imatges romàniques tenen aquell hieratisme frapant. És la representació de la majestàt sobrenatural i de l'incògnit. La civilització en potència de la dita època transforma aquest hieratisme majestàtic (en les races



FRAGMENT DE PINTURA MURAL DEL SEGLE XIII. MUSEU D'ART DE CATALUNYA

molt primitives gira vers un grotesc abraçadabrant cap a una elegància, més cenyida, però, que la dels egipcis i bizantins. No s'afamella en cap moment. És sostinguda per una vigorositat de poble viril i adolescent. Tot un sentit autòcton es decabolla a través d'un llarg període, creant aquest art meravellós que s'acumulà per centúries en el nostre país.

La vasta civilització de l'alta Edat mitjana que precedí al renaixement, entra en un principi de decadència. Mostra un refinament i un sentit més real. És el moment en què es fa sentir la influència italiana de l'escola sienesa, a través del pintor Ferrer Bassa,

representada per Simoni Martini. En el segle XIV es destaquen els germans Serra i Lluís Borrassà. En aquest moment desapareix aquell sentit d'expressió austera del romànic. Aquell traçat amb negre, que determina un estil caracteritzat. Neix un sentit líric, fill d'una vida menys concentrada al costat dels mitjans tècnics que fornien la civilització creixent. El colorit és més esclavitzat. Les imatges més reals. Tot ja comença a insinuar l'esdevenidor d'una acurada expressió externa. En aquest període es dona una gran importància a la còpia del natural. També a la influència dels mestres. És l'època dels retaules. La pintura romànica era altament subjectiva. "El gran efecte místic" de l'art romànic, com han dit alguns crítics, no ve de l'ús del negre. Aquesta opinió és completament superficial. L'única causa és la personalitat d'aquella generació. El negre dona un sentit de foscor i de misteri, però no és tan important com el sentit hieràtic i l'expressió enigmàtica d'aquelles testes hiperdeformes.

Les preocupacions escolàstiques no assoleixen trencar de cop la tradició pictòrica. La dotació dels pintors és prou forta per aguantar-se. Una sèrie de canons reglamentaven l'art del dibuix. Fou una preocupació la construcció de la figura. Aquesta s'ensenyava a construir per mitjà de ratlles horitzontals que dividien les parts del cos. És allò que, més tard, féu l'Acadèmia en senyalar les proporcions de la figura humana. "El llibre d'Art", de Cennino Cennini dona regles precises, com antigament ho feren Heraci i Teòfil.

La bella tradició es conserva encara en els retaules dels pintors catalans trescentistes. L'escola que formà Pere Serra dins les influències inevitables de l'època, mostra encara les dots racials de les generacions anteriors. Llevat de la preocupació per la construcció de la figura, obra en el paisatge amb completa independència. Hi veiem en ell totes les característiques del primitivisme. Superposició de plans. Desconeixement absolut de la perspectiva i de la proporció. Pessebrisme i absència del concepte lumínic realista. És evident que aquest allunyament de la natura en el paisatge, dona qualitat força més subjectiva en la pintura d'aquesta època que en la de segles posteriors. L'enfrontar-se a la realitat externa, fou

més tard una preocupació establerta ininterrompuda. Per això, ha de considerar-se la pintura primitiva gòtica, molt superior de qualitat.

En el segle XV les influències flamenes s'acusen en la pintura dels retaules. Una naturalitat i una proporció. Un entreteniment en els detalls arquitecturals, moltes vegades inexpressiu. Totes aquestes coses caracteritzen la pintura catalana d'aquell temps. Dalmau, Huguet, els Vergós, etc., com els pintors de tot arreu, sentien els corrents universals. En aquest moment la gran tradició s'es-



JOAN MIRO. L'ESPANYOLA. 1921. COL·LECCIÓ PICASSO

vaeix. Finit el quatre-cents ens trobem en plena decadència.

La civilització marcada pel renaixement assenta uns conceptes bàsics en l'expressió plàstica. Aquests evolucionen de conjunt en els països predominants i els seus irradiats. Fins a la revolució impressionista l'expressió pictòrica ha seguit aquests conceptes universals. Les lleis cerebrals i geomètriques del cubisme pretenen retornar al primitiu. L'art de Miró i de Dalí ha tornat purament a l'expressió pristinista. És troba lliure de tota mena de prejudicis. Considera el pintor, més que com a home d'ofici, com a motor inconscient, posseïdor en latència de les altes qualitats dels primitius.

Martí FONT

Algunes frases d'Aristide Maillol, recollides per Judith Cladel en un llibre (Edicions Grasset, de París), sobre el gran escultor, que acaba de sortir i que ens fa penetrar en la intimitat de l'artista: "No invento res; tampoc, com el pòmer, pot pretendre haver inventat les seves pomes". "L'escultura és plena de misteri; no hi compremem absolutament res..." Amb tot, Maillol està persuadit que existeixen unes regles d'harmonia, i les cerca ardentment: "Cal preocupar-se sempre de mil coses, del conjunt, de l'equilibri, del contorn, de la bellesa, de la gràcia, dels volums..."

Georges Gorvel, el gravador francès que acabava d'enllestar un segell de correu amb una imatge de Chariot, ha mort en el seu taller parisienc a l'edat de 73 anys. Havia estat l'amic de Jean Moreas, el qual l'anomenava: "Monsieur Gorvel, l'honneur de la gravure".

Louis Hourticq ha publicat un llibre titulat "La jeunesse de Poussin". "Constatem — escriu l'eminent Professor de l'Escola de Belles Arts en el prefaci de l'esmentat llibre — que Poussin és un dels mestres l'art i la vida del qual presenten més enigmnes. Encara que degui tant a la voluntat reflectiva com a les formes de l'instint, la seva obra multiplica la curiositat de conèixer-la millor a mesura que creiem penetrar-la més a fons; escassos artistes han donat així la poesia del misteri a les clarors de la intel·ligència. I aleshores es renova cada dia la baralla històrica del Rubenisme i del Poussinisme, l'oposició entre la festa dels ulls i les joies del pensament".

A França fan bé les coses. Les Edicions Arthaud han editat un calendari remarkable. Cada setmana està col·locada sota el vocable d'una obra mestra de la humanitat, o almenys sota la invocació d'una obra d'art, i no són massa vuit dies de familiaritat amb tal cap del Partenon, tal estatueta egípcia, tal retrat per Tició. No us pensés, pas, però, que pretem imposarnos admiracions, per tal com un original concurs ens permet de designar l'obra que ens agrada menys. I han repartit la tria entre tota mena d'expressions artístiques... Louise Lefrançois-Pillion, coneguda pels seus treballs sobre els escultors de l'Edat Mitjana i sobre les catedrals, ha comentat, breument, però clarament, cadascuna d'aquestes belles imatges. Heus ací una bona propaganda artística, un excel·lent treball de masses.



A. Rovira i Virgili

per a elles i per a la humanitat, perills gravíssims. "Ah! — s'exclamava—. Si Robespierre hagués sabut muntar a cavall!

Fa tres quarts de segle que P e r e Josep Proudhon, enmig de les seves divagacions genials, va proclamar una de les veritats bàsiques del seu ideari. Va dir, en efecte, que les democràcies estaven afeblides per l'escassetat d'esperit bèl·lic, i que això implicava,

L'error va consistir a creure que el remei contra aquest mal era l'acció pacifista, entesa com a oposició i renúncia a tota guerra i a tota preparació per a la guerra. Es va creure que amb pamflets i discursos contra les armes i contra els militars, i amb propaganda subversiva dins les casernes, es podria evitar la guerra, i arribaria l'hora que els soldats llançarien les armes, o les dirigirien contra els oficials, o es passarien al camp del proletariat en revolució.

A la claror dels més recents fets històrics, apareix tota la feblesa d'aquesta visió simplista i pueril. I el més gran honor de molts militants de l'avantguarda social, és l'haver trencat aquest miratge funest. El problema immediat dels nostres dies, no és el d'una inutilització simultània dels instruments de guerra entre els Estats del món, sinó que és la creació



COURBET. RETRAT DE P. J. PROUDHON

I bé: en aquest punt, com en tants d'altres, cal reivindicar Proudhon. Cal reivindicar el seu profund sentit humà i històric en assenyalar aquesta falla de les democràcies i en atribuir-li una importància cabdal.

Els fets mundials d'aquests darrers temps confirmen la tesi proudhoniana en la seva essència. Hem pogut veure, en el camp democràtic i àdhuc en el camp obrer, tota una sèrie de rectificacions, de penediments i de conversions. Els homes més sincers i intel·ligents s'han adonat de l'enorme i funesta ingenuïtat del pacifisme orb,

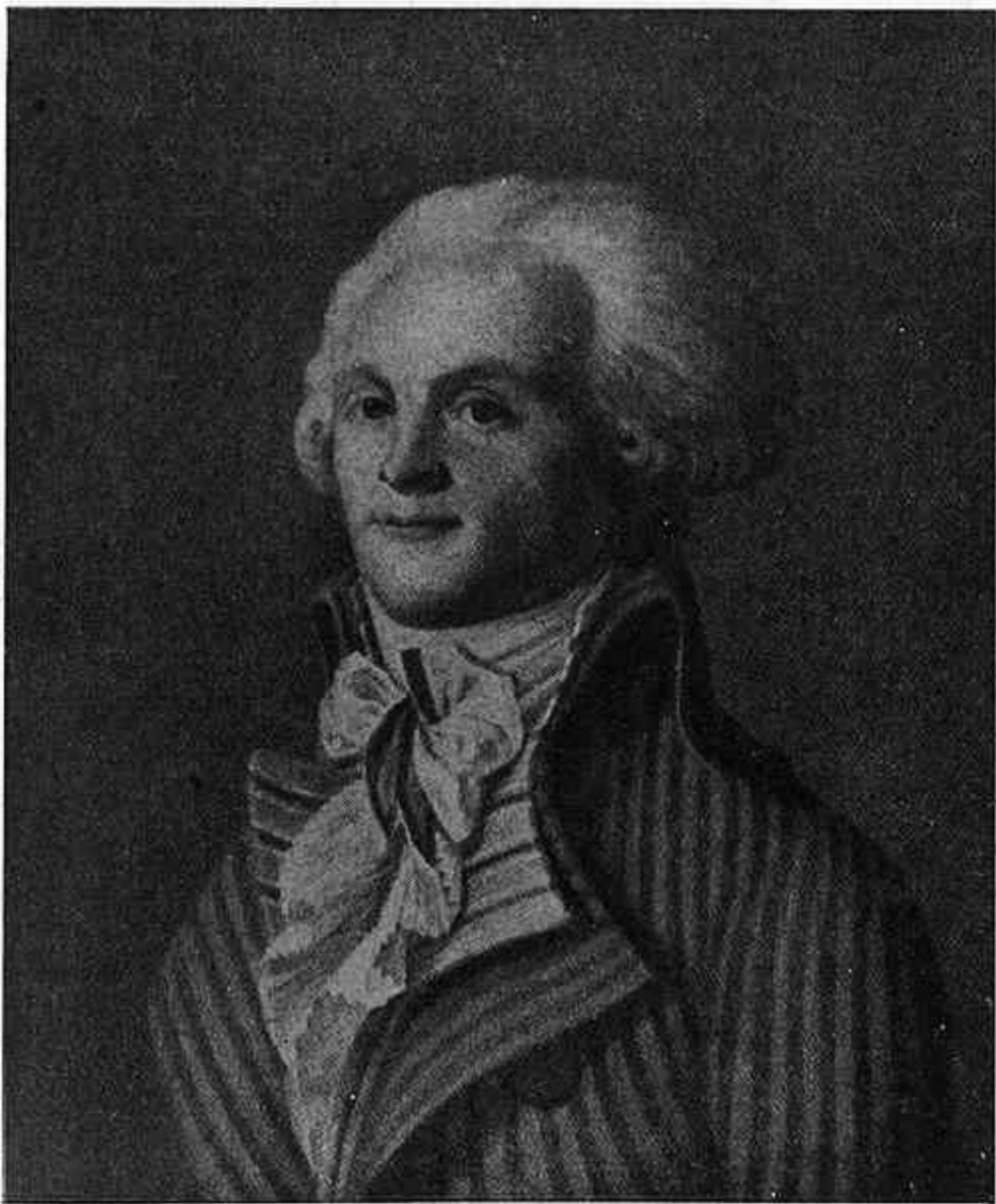
d'un gran instrument de guerra destinat a frustrar els vastos plans del feixisme internacional.

Si: cal la creació d'un instrument de guerra prou poderós i prou vast per a oposar-se a la coalició guerrera dels Estats totalitaris. Aquests amenacen sobretot tres forces vitals i progressives dels nostres dies: la democràcia política, el proletariat i la llibertat nacional. I amenacen, per això mateix, els Estats i les nacions on aquestes forces tenen més vigoria.

Si pel costat de les escoles socials avançades hi va haver l'error del pacifisme im-

possible, pel costat de les escoles liberals hi ha encara l'error de l'egoisme, de l'insolidarisme, el qual permet als enemics d'obtenir èxits parcials que enforteixen la seva posició de conjunt. Els qui més s'escanten l'internacionalisme són els qui el practiquen més, no pas com a virtut cívica, sinó com a mètode de lluita. No hem comprovat prou en la guerra d'Espanya?

Fem a la U. R. S. S. la merescuda justícia



MAXIMILIEN ROBESPIERRE

que havia arribat a ésser un dogma per a certes escoles.

Ai, aquella tradició, no ja antimilitarista, sinó antimilitar, que tots coneixem! Ai, aquelles prediques contra la disciplina i aquella circulació de la frase de Pi i Margall —treta de polleguera— segons la qual "qualsevol home que posa la mà damunt d'un altre home, és un tirà!" Ai, aquells blasmes dels galons, i de les banderes, i de la instrucció militar! Ai, aquella imatge dels canons fosos per a fer arades i totes les imatges anàlogues del temple de la pau!

Fins a un cert moment i fins a un cert límit, unes tals tendències eren nobles i generoses. Eren una reacció plausible de la raó contra la violència, del dret contra la força, de la civilització contra la barbàrie. Representaven la condemna de l'imperialisme rapisser i agressiu, de les guerres injustes o innecessàries, on uns quants monarques, ministres i generals portaven els homes a la mort i els pobles a la misèria.

de reconèixer que té, fa temps, una visió claríssima de la situació internacional. No ha caigut en l'error de la impreparació guerrera i del pacifisme idil·lic, ni el de creure que amb toleràncies i complacències s'aconseguiria de portar al terreny de la raó els furiosos directors del feixisme. La política de la U. R. S. S. és una lliçó de doble il·lusionisme pacifista democràtic i proletari.

Sovint es diu, als Estats democràtics, que ha arribat l'hora dels jacobins. Ha arribat la dels jacobins, i també la dels girondins en certs aspectes. El rousseauisme ja patia de certes falles de la democràcia contemporània. Per això Proudhon s'exclamava: "Ah! Si Robespierre hagués sabut muntar a cavall!"

Els radicals francesos són els qui més han de llegir aquest passatge de La Guerre et la Paix, de Pere-Josep Proudhon. Del cavall, és clar, poden per avui prescindir-ne. Però si volen salvar alhora França, Europa i el món, no poden prescindir del sentit que posava Proudhon en la seva imatge equestre. A. ROVIRA I VIRGILI

LA PLATAFORMA ATAPEIDA



C. A. Jordana

Hi ha dissorts que s'acumulen i fan una dissort de més gruix; com, per exemple, tenir penellons i és-s e r bugadera. N'hi ha d'altres, en canvi, que en certa manera es compensen i així alleugen la pena. Això passa amb l'obligada primor actual dels cossos humans i les estretors a les plataformes tramviàries. No hi ha dubte que el fet —ara gairebé general— d'ésser prim, facilita la infiltració i la col·locació. Contra això només es pot oposar que, un cop feta la massa platfòrmica, els individus que la componen, si se senten ben travats, és més aviat per un travamen ossi, no pel suau encoixinament que donarien unes carns ufanoses. Però això, per a una reraguarda austera, és encara un avantatge. El contacte amb una panxeta o una anca arrodonida, sempre molest, resultaria ara insuportable, mentre que l'os que us puny va d'acord amb els temps fent-vos saber que la vida és dura i que cal ésser estrenu.

Aquest afer tramviari —pujada, estada i davallament— com més es considera, més complex i grandios esdevé als ulls d'un humà reflexiu. Pel que fa a mi, tot i que el veig circumdat per l'obra i la manipulació dels homes, se m'apareix, en alguna de les seves fases com un formidable fenomen de la naturalesa. Recordeu, després d'una de les vostres excursions nautiques, la sortida d'una mar forta, forta de veres? Seguiu l'onada, és clar, i l'onada us porta, i brucegeu acompassadament per contrastar, després, la reculada de l'aigua. Si la mar està verament animada, els vostres gestos més ben dirigits no impediran que us torni a arrossegar i vegeu perduda la meitat del camí fet. Quan el fenomen s'ha repetit mitja dotzena de vegades, penseu amb una certa angúnia: "Ara m'ofegaré". Llavors un altre esforç us porta al punt crític i una darrera onada us arrapa materialment pel clatell i us llança a la sorra. Tot això, si ho compareu punt per punt, veureu que s'assembla a una baixada del tramvia, sinó que en aquest cas no caieu a la sorra, sinó a la roca dura d'un empedrat. I els "refoulements" a la plataforma tenen un cert aire freudià i us fan sentir humiliat com un instint inconfessable.

No cal, és clar, entestar-se a arrodonar les imatges. La pujada a un tramvia no té res de marítima; però no per això és menys arriscada. Si no voleu anar penjat als afores, podeu fer la pujada vulgar. El risc, en aquest cas, és una qüestió d'empenta i d'empenya. Asseteu un estrep tot esperant —i destorbant, és clar— que la gent baixi, i us llanceu de cap en amunt abans que tingui temps de cloure's la bretxa oberta.

Però hi ha pujades més fines, amb moviments tàctics i situacions estratègiques que podrien constituir tot un tractat. Vigileu el tramvia que s'acosta i, en el moment precis, passeu a l'altra banda de la via. Ha d'ésser en el moment precis, és clar, a un parell de metres de la plataforma davantera. Si ho feu massa aviat, és gairebé segur que una massa considera-

ble de ciutadans seguirà el vostre exemple i anul·larà tot l'avantatge de la vostra maniobra. Es clar que, executant-la bé, us exposeu que us accidenti un auto sortit de trascanó. Però ja se sap que la vida és una ganga.

Pujar a un estrep per l'entrevia és una cosa que es pot fer sovint. Insi-nuar un peu a la plataforma per hissar-s'hi després, quan els de dalt no vigilin, també és possible moltes vegades. Si encara la sort fa que una dama s'enfili al marxaheu darrera vostra, ja es pot dir que ho teniu tot guanyat. La galanteria us ho podria fer perdre, si cedieu el vostre lloc a la dama. Però si deixeu simplement que aquesta actui darrera vostra, ja podeu comptar que sou dintre i ben entxonat. La força i l'empenta de la dama a la reraguarda es demostren estupidament en aquest afer tramviari. En aquest cas, es pot dir que la femella actua de cargol —un cargol abrivat i implacable—. Si les dames són dues, no podeu calcular què passarà. Un amic meu que es trobà en un cas així,

de les races s'hi enfila, expandeix, enverina; i també s'hi apaivaga, esponja i produeix emocionants escenes de cordialitat antifeixista. I és molt probable que us hi sorgeixi el problema dels vals, tan rebregat com els mateixos vals, i provoqui curioses discussions d'alta finança.

Aquests paperets, tan petits i tan frívols, han servit —a part de llur ús natural— per a palesar una vegada més la curiosa mentalitat femenina i la tenacitat formidable de les tendres i fermes companyes. Com aquella ciutadana que volia pagar amb un bitllet d'autobús, i amb el paperet a la mà desafiava victoriosament un cobrador tot ferreny. El tema, enmig d'un gran devassall d'eloqüència, era "vosaltres me l'heu donat, vosaltres me'l prendreu". No hi valgué la raó ni el sarcasme. L'hi van prendre, naturalment, perquè callés. Creieu que va callar? Creieu-vos-ho!

Una conseqüència —que no se m'hauria acudit mai— de la plataforma atapeïda, me la va explicar un mo-

Aquest número ha passat per la censura

quan es pensava que entrava a la plataforma de darrera ja saltava per la de davant.

Hi ha moments, en aquesta pujada que tractem, que poden ésser d'exquisit compromís. Supposeu que heu conquerit un peu d'estrep entre altres dos ciutadans i que heu quedat bloquejat en aquesta situació delicada. Precisament llavors pot escaure's que el cobrador us faci l'observació de moda: "A veure els de preferència!" Si voleu tenir una mà lliure per a la recerca del val tramvier o el bitllet municipal, no teniu més remei que cercar ajut: "Camarada, aguanteu-me per l'orella, si us plau."

Quin teatre de comèdia humana, la plataforma atapeïda! Hi ha refrecs i més refrecs, és clar! Però també hi ha conhortadores efusions. El problema

ralista. "Això —va dir-me molt seriós— és un cop mortal per al nudisme. Com pot imaginar-se... eh?" Jo vaig dir: "Què?" Però era un moralista de la vella escola: va callar i em va fer l'ullet. Això em va convèncer, és clar; però un filonudista em va dir que aquell home anava lluny d'osques. Segons ell, la lascívia ha estat derrotada en tota la plataforma. "La recerca del plaer —us explica— demana la pressió, però no resisteix la sobrepessió. L'home que lluita per la vida cercant aire per als pulmons, no està per brocs. L'únic que li pot convenir és el del sac d'oxigen."

Però ara m'adono que he tocat un punt compromès. Què més hi diríem? Més val fer com aquell cobrador murcià d'Harmonia: "Ning-ning! Vamónos!" C. A. JORDANA

PAUL ROBESON, AMIC DE L'ESPANYA ANTIFEIXISTA

Carnet de les Lletres

■ El "Consejo Nacional del Teatro" ha obert un concurs permanent d'obres curtes de guerra i propaganda antifeixista, destinades a les "guerrilles teatrals". Aquestes obres poden ésser escrites en qualsevol de les llengües nacionals. Esperem que els nostres autors teatrals aprofitaran aquesta ocasió per a produir les obres de circumstàncies que el públic i l'interès de la nostra causa, reclamen de ja temps.

■ Ha mort darrerament a la nostra ciutat, als setanta-cinc anys, Josep Barbany i Mingot que sota el pseudònim de "Pepet del Carril" es féu popular a Catalunya pel seu humorisme característic, que donà caràcter als setmanaris festius de la seva època.

S'atribueixen tantes declaracions estúpides als artistes de cinema, que no és possible de silenciar el que acaba de dir a un confrare anglès el remarkable actor negre Paul Robeson, protagonista de "Bosambo".

"Nosaltres, negres, formem part d'aquelles races que les dictadures volen reduir a la categoria de raça inferior. Per tant, tot el problema radica a posar el nostre valor artístic al servei de la nostra raça, o, per a enfocar el problema sota un angle més vast, a ajudar tant com poguem les nacions democràtiques, a les quals devem tot en llur lluita contra el feixisme.

"Tinc la intenció de fer un film amb els meus propis mitjans, que mostrarà el trist destí d'aquells pobres moros obligats a prendre part en la guerra d'Espanya amb raons enganyadores, i que es donen compte, amb espant, que es baten per a l'esclavatge de llur pròpia raça. L'heroi del meu film desertaria per a ingressar a les files governamentals, allà on es troben el seu lloc, la seva salvació i el seu esdevenidor."

No afegrem cap comentari a aquestes declaracions tan categòriques de Paul Robeson. Proven, en primer lloc, que es tracta d'un home conscient dels interessos de la seva raça, i ensenyen també a molts dels seus col·legues que el guany no ha d'ésser el sol fi d'un artista.

Al mateix moment que llegíem aquestes declaracions, ens assabentàvem

d'una vasta conspiració ordida a Hollywood per a destruir les cases d'Eddie Cantor, Louis Mayer, Samuel Goldwyn i, en conjunt, de tot l'element



PAUL ROBESON

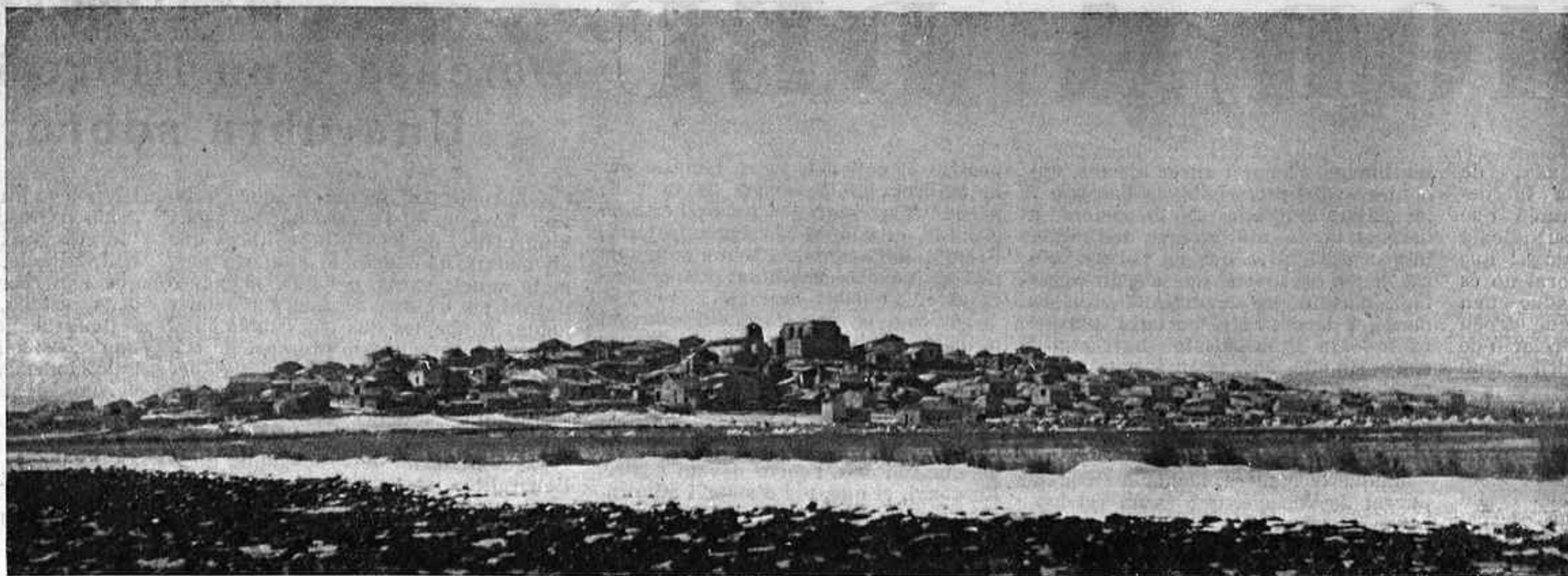
que, a Hollywood, no té les idees del senyor Hitler.

Venint, després de moltes maniobres insidioses, aquest recurs a l'acció di-

recta, que coincideix amb la prohibició en els països feixistes del film francès "La gran il·lusió", revela que el cinema és un dels blancs que apunten en aquest moment les dictadures feixistes.

La crida llançada per Paul Robeson ha d'ésser escollada. No hi ha tan sols la raça negra, que és una raça inferior per als nazis; hi ha una altra raça, els representants de la qual componen el setanta-cinc per cent de l'element d'Hollywood.

Tots aquests han de reaccionar per a llur salvació personal i també perquè Hollywood, entre tantes coses menys interessants, té tanmateix el mèrit d'haver-nos tramès un bon nombre de films valents.



ALES NEGRES A LA RERAGUARDA DE TEROL



La desmoralització que ha produït en el camp facciós la pèrdua de Terol ha provocat la ira de Franco. I, impotent per a combatre contra les forces invencibles de la República, s'ha dedicat al bombardeig de petites poblacions de la rera-guarda, cregut que amb el pànic aconseguiria abatre l'ànim de la població civil.

No ha estat així, però. En aquest petit poble dels voltants de Terol, cobert per la neu, l'aviació facciosa—ales del crim—ha vomitat la metralla criminal cinc vegades en un sol dia. La reacció del poble ha afermat el seu antifeixisme, malgrat que sota les runes dels habitatges destruïts deixessin la vida dones i infants.

Es la convicció de la victòria, reflectida en el rostre dels habitants de la població bàrbar-

ment metrallada, el que es manifesta en l'expressió, d'odi als criminals, en els seus rostres serens. Des d'aleshores, els pacífics camperols del poble, ajudats per forces del nostre gloriós Exèrcit Popular, es dediquen a la construcció de refugis, per tal d'eludir la metralla occidora dels bàrbars, constants en la seva obra de destrucció.

Sol, enmig d'una ampla esplanada, l'objectiu s'ofereix obertament a l'acció de les ales negres; però la població civil es resisteix a abandonar el poble perquè sap que la presència de les ales roges—ales de la victòria—que vetllen per l'espai, priven la repetició del crim. Covards, els aviadors facciosos eludeixen el combat. Només emparant-se en la foscor, traïdrament, s'atreveixen a provocar l'horrible tragèdia de la mort.

I és que el feixisme es això: dolor i odi, impotència i criminalitat!



FOTOS HERMANN

